

Asia: VN/27217/2021

Valtioneuvoston periaatepäätös yrittäjyydestä

Lausunnonantajia pyydetään vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

1. Onko yrittäjyyden periaatepäätöksessä otettu huomioon yrittäjyyden edistämisen näkökulmasta keskeisimmät asiat?

Ei. Mitä lisäisit tai muuttaisit? [Helsingin kaupunki antoi 9.4.2020 lausunnon yrittäjyysstrategiasta, johon nyt lausuttavana oleva valtioneuvoston periaatepäätösluonnos perustuu. Kaupungin lausunnossa esille ottamat asiat on huomioitu varsin hyvin yrittäjyysstrategiassa ja strategiaan sisältyvässä yrittäjyyden tilannekuvassa. Periaatepäätösluonnos toimenpiteineen on kuitenkin jäänyt liian yleiselle tasolle ja kuntien roolia ei ole huomioitu riittävällä tavalla. Kunnat on mainittu vain kahdessa toimenpiteessä vastuutahoina. Yritysten kasvun kannalta keskeisessä toimenpiteessä 1.6. kuntia ei ole mainittu. Toimenpiteessä kehitetään alueiden ekosysteemeissä toimivia hautomoja, yrityskiihdyttämöjä sekä testausympäristöjä pk-yritysten tuote- ja liiketoimintakehityksen helpottamiseksi. Helsingin kaupunki on vahvistanut alueensa korkeakoulukampuksia innovaatio-, tutkimus- ja yritystoiminnan keskittyminä ja edistänyt entisen sairaalarakennuksen muutosta kohti Pohjois-Euroopan suurinta kasvuyrityskeskittymää. Pelkästään Helsingin kaupungin yritysneuvontapalvelujen avulla perustetaan vuosittain noin tuhat uutta yritystä. Lisäksi Helsingin kaupungin rahoittamiin hautomo- ja kiihdyttämöpalveluihin osallistuu satoja yrityksiä. Periaatepäätöksessä pitäisikin huomioida paremmin kuntien rooli yritystoiminnan synnyn ja kasvun edistäjinä. Periaatepäätösluonnoksessa todetaan, että syyt yli vuoden kestävien lupamenettelyjen taustalla pitäisi selvittää. Tämä on välttämätöntä, mutta vuotta ei saa asettaa ”tavoitekäsittelyajaksi”. Helsingin kaupunki pitää ehdottoman tärkeänä, että esimerkiksi työperäisen maahanmuuton käsittelyaikoja nopeutetaan olennaisesti. Helsingin kaupunki esittää toimenpiteen muuttamista siten, että yritystoimintaan ja työperäiseen maahanmuuttoon liittyvien lupaprosessien pituutta seurataan aina johdonmukaisesti ja syihin, jotka pidentävät lupaprosessien kestoja puututaan. Syyt voivat olla lainsäädännöllisiä tai johtua henkilöstön määrästä, hakijoiden puutteellisista hakemuksista, riittämättömästä tai epäselvästä ohjeistuksesta tai hakemuksia käsittelevien organisaatioiden toimintakulttuurista. Esimerkiksi rakennerahastohankkeiden käsittely- ja maksatusaikoja saatiin eri keinojen avulla lyhennettyä ja yhdenmukaistettua selvästi, kun aikoja alettiin systemaattisesti seurata. Lupaprosesseja nopeuttaa myös valitusoikeuden rajaaminen ja valitusten käsittelyn selvä nopeuttaminen. Erityisen tärkeää on huomioida, että monissa asioissa kuten kaavoitusasioissa rajoittamaton valitusoikeus haittaa merkittävästi yritystoimintaa. Periaatepäätösluonnoksessa huomioidaan yrittäjien sosiaaliturvan puutteet. Ongelmaan pitäisi

kuitenkin löytää muitakin ratkaisuja kuin suuremmat yrittäjän maksamat YEL-maksut. Epäsuhta yrittäjän ja palkansaajan sosiaaliturvassa heikentää osaltaan halukkuutta ryhtyä yrittäjäksi. On tärkeää, että periaatepäätösluonnoksella puututaan yritystoiminnan nivelkohtiin liittyviin haasteisiin. Yrittäjän uusi alkuperä pitäisi käytännössä olla mahdollista myös tilanteessa, jossa yritys on haettu konkurssiin. Helsingin seutu on Suomen suurin yrityskeskittymä. Tämän vuoksi alueella tarvitaan keskimääräistä enemmän yrittäjyyteen liittyviä palveluja ja koulutusta sekä tuen tarpeen arviointia yrittäjyyden elinkaaren aikana. Helsingin kaupunki pitää hyvänä, että periaatepäätösluonnoksessa nostetaan esille myös omistajanvaihdokset ja jatkajakoulutuksen merkitys yritystoiminnan jatkuvuudelle. Seuraavien viiden vuoden aikana ikääntyvien ja siten yritystoiminnasta luopuvien yrittäjien määrä tulee kasvamaan merkittävästi. Tähän olisi hyvä varautua myös riittävällä ja alueellisten tarpeiden mukaan kohdennetulla resurssoinnilla.]

2. Mitä tulisi erityisesti ottaa huomioon yrittäjyyden periaatepäätöksen toteuttamisessa?

Yrittäjyyden periaatepäätöksen toteutuksessa tulee ottaa huomioon se, että yritykset ovat ehdottoman tärkeitä hyvinvointiyhteiskunnan mahdollistajia. Ilman vahvaa yrityskantaa nykyisenkaltaisia palveluja ei voida tarjota. Sijoituessaan ja investoidessaan yritykset punnitsevat kuitenkin toimintaympäristön hyviä ja huonoja puolia, minkä vuoksi toimintaympäristön jatkuva kehittäminen on tärkeää. Periaatepäätöksessä tulee siksi nostaa konkreettisemmin esille asiat, joissa on kehittämisen varaa suhteessa kilpailijamaihin ja toimenpiteet, joihin tulee ryhtyä. Sen sijaan, että kirjauksena on esimerkiksi sinänsä kannatettava investointiympäristön kehittäminen, toimenpiteessä pitäisi tuoda yrittäjyysstrategian analyysien nojalla konkreettisemmin esille asiat, joihin tulee löytää ratkaisu. Nykytilanteessa ulkomaisten yritysten ja osajien sijoittumiseen vaikuttavat ainakin henkilöverotuksen taso ja työlupakäsittelyajat. Lakkojen runsaus haittaa erityisesti vientiyriyten toimintaedellytyksiä ja vaikuttaa sekin osaltaan mainehaitan ja lisäkustannusten kautta investointien suuntautumiseen pois päin Suomesta.

Osassa toimenpiteistä on riittävää konkreettisuutta, mikä edistää myös toimeenpanoa. Helsingin kaupunki pitää hyvänä, että hallitus selvittää yhteisöverokantojen eriyttämistä yhtiöön jätetyn voiton ja yhtiöstä ulosmaksetun voiton osalta. Tällä yhteisö-/osinkoverotuksen rakennemuutoksella parannettaisiin investointien ja kotimaisen omistamisen sekä yritysten kasvuhaluuden kannustimia.

Periaatepäätösluonnoksessa mainitaan TE-palvelujen siirto kuntiin. Periaatepäätöksen toimeenpanossa on huomioitava, että vuonna 2024 toteutettava uudistus edellyttää kuntien ja valtion tiivistä yhteistyötä. Uudistuksessa pitää varmistaa kaupunkien liikkumavara palvelukokonaisuuksien kehittämisessä.

3. Ovatko yrittäjyyden periaatepäätöksen toimenpiteet poikkihallinnollisen yhteistoiminnan ja koordinaation varmistamiseksi riittävät (toimenpide 6.1.)?

Ei. Mitä lisäisit tai muuttaisit? [Periaatepäätöksen toimenpiteessä 6.1 esitetään yrittäjyyden neuvottelukunnan toiminnan käynnistämistä. Helsingin kaupunki pitää neuvottelukunnan perustamista ehdottoman kannatettavana, mutta toivoo, että myös neuvottelukunnan kokoonpanossa näkyisi kumppanuusperiaate. Kunnissa tehtävä laaja ja monipuolinen työ yritysrajoitusten tulisi huomioida sekä neuvottelukunnan kokoonpanossa että poikkihallinnollista yhteistoimintaa ja koordinaatiota mietittäessä.]

4. Ovatko esitetyt seurantamittarit kattavat yrittäjyyden periaatepäätöksen seuraamiseksi (kohta IV)?

Valtioneuvoston periaatepäätöksen yhtenä tavoitteena on lisätä yritysten kasvuhakuisuutta ja mahdollistaa työnantajayritysten kasvu. Tavoitteen seurannan kannalta olisi tärkeää tarkastella yksityisten työpaikkojen osuutta kaikista työpaikoista. Tilastokeskus on viimeksi tarkastellut yksityisten työpaikkojen toimialakohtaista osuutta vuonna 2017. Helsingin kaupunki pitää tärkeänä, että tilasto olisi saatavilla jatkossakin ja että sitä käytettäisiin periaatepäätöksen seurantamittarina.

Periaatepäätöksen perustana olevan yrittäjyysstrategian mukaan ”vain tuottavuus voi aikaansaada yrityksille sellaista kilpailuetua, että yritysten kannattaa työllistää lisää uusia työntekijöitä tai investoida uusiin koneisiin ja laitteisiin sekä toimitiloihin.” Yrittäjyyden periaatepäätöksen seurannan mittareissa pitäisi tarkastella tutkimus, kehitys- ja innovaatiomenojen kehitystä kilpailijamaihin verrattuna. Viime vuosien kaltaisia notkahduksia ei saisi tulla. Mittareissa olisi muutenkin huomioitava, että innovaatiotoiminta on kasvavassa määrin menestyvän yritystoiminnan pohja. Tuottavuuteen ja yritysten osaavan työvoiman saatavuuteen vaikuttaa myös koulutusjärjestelmä, minkä vuoksi mittareihin voisi lukeutua jokin koulutustasomittari. Esimerkiksi digiosaajista on jatkuva pula, ja tähän voitaisiin vastata koulutustarjontaa ja sen volyyymiä kehittämällä.

Seurannan mittareissa on mukana vientiyritysten määrä ja tavaraviennin kehitys. Palveluvienti on kuitenkin ollut kasvussa 2000-luvun alusta alkaen, minkä vuoksi myös se pitäisi olla yksi kansainvälistymiskehityksen ja periaatepäätöksen seurannan mittareista. Myös palveluviennin tilastoinnissa on kehittämisen varaa. Palveluviennin kehitystä pitäisi voida tarkastella koko maan tilanteen lisäksi alueittain ja toimialoittain.

5. Miten voidaan kehittää ministeriöiden välistä poikkihallinnollista yhteistyötä yrittäjyyden periaatepäätöksen toteuttamiseksi?

Periaatepäätösluonnoksen yleisluontoisuus voi hidastaa asioiden toimeenpanoa. Luonnosta tulisi konkretisoida ja toimeenpanoa edistää selkeällä vastuuttamisella ja aikatauluttamisella.

Periaatepäätösluonnoksessa ei huomioida riittävästi kuntien merkitystä yrityksen elinkaaren aikana, yrityspalvelujen ja neuvonnan tarjoajina, uutta luovan toiminnan ja kokeilujen mahdollistajina sekä paikallisen toimintaympäristön vetovoimaisuuden edistäjinä. Valtionhallinnon poikkihallinnollisen yhteistyön vahvistaminen on siten kannatettava, mutta yksinään riittämätön tavoite, sillä asiakasrajapinnan ymmärtäminen on yrittäjyysasioissa enemmänkin kuntatasolla. TE-palvelut 2024-uudistus tulee vahvistamaan entisestään kuntien roolia työllisyyttä, paikallista elinvoimaa ja yritystoimintaa tukevien palvelujen tarjoamisessa.

6. Muut mahdolliset huomiot yrittäjyyden periaatepäätökseen.

Yrittäjyyden periaatepäätöksessä pitäisi pureutua tiukemmin niihin asioihin, jotka vaikuttavat siihen, että yritykset eivät kasva, työllistä tai kansainvälisty. Yrityksen kasvu ja kansainvälistyminen ovat usein sidoksissa toisiinsa. On huolestuttavaa, että suomalaiset pienet ja keskisuuret eivät etsi riittävästi kasvua muiden maiden markkinoilta. Pienten ja keskisuurten yritysten osuus viennin arvosta oli Suomessa vain 35 prosenttia, kun Ruotsissa osuus oli 42 prosenttia, Tanskassa 49 prosenttia ja Saksassa 77 prosenttia (Eurostat, 2018). Toimenpiteissä kiinnitetään aivan oikein huomiota siihen, että kansainvälistymistä ja kasvua tukevat yrityspalvelut ovat keskeisessä roolissa ja palvelut pitäisi löytyä helpommin.

Helsingin kaupunki pitää hyvänä, että periaatepäätösluonnoksessa nostetaan esille suomalaisten yritysten digivalmiuksiin panostaminen. Lisäksi olisi tärkeää korostaa yritysten kansainvälistä myyntiosaamista. Periaatepäätösluonnoksessa ei huomioida riittävästi osaavan työvoiman

koulutuksen resursointia. Suomen tulisi panostaa pysyvästi korkeakoulujen aloituspaikkojen nostamiseen ja myöntää ammatillisen koulutuksen järjestämislupia erityisesti niille alueille ja aloille, joissa on työvoimapula. Lisäksi yritysten pitäisi olla mukana kehittämässä koulutusohjelmia ja niillä tulisi olla rooli kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden sitouttamisessa Suomeen. Myös koulutusjärjestelmän antamiin yleisiin valmiuksiin pitäisi kiinnittää periaatepäätösluonnoksessa huomiota. Yritysten kansainvälistymistä ja koulutuksen työelämärelevanssia ei edistä se, että yhä harvempi osaa kieliä, joita tarvitaan ulkomaankaupassa ja asioinnissa Suomen tärkeimpien kauppakumppanien kanssa. Toimenpiteillä pitäisi saada muutos siihen, että vieraiden kielten kirjoittaminen ylioppilaskokeissa on laskenut vuodesta 2012 lähtien. Opetussuunnitelmaa uudistettaessa pitäisi siten huomioida suomalaisten yleisten kansainvälistymisvalmiuksien säilyminen hyvällä tasolla.

Eid Terttu

Helsingin kaupunki - Pormestarin päätös 18.1.2022 § 5